

JOHN G. GUNNELL AND LUIGI
GRAZIANO

The Development of Political Science. A Comparative Survey

Edited by David Easton, Routledge, London and New York 1991.

Sistematična dela o zgodovini politične znanosti kot posebne družboslovne discipline so redka, saj je politična znanost kljub svoji častiljivi tradiciji, ki sega vsaj do Aristotela, kot akademska disciplina vendarle mlada: če ima v Združenih državah Amerike komaj stoletno tradicijo, je bila v Evropi (razen izjem) institucionalizirana šele po drugi svetovni vojni, v glavnem po šestdesetih letih. Delo *The Development of Political Science* (Razvoj politične znanosti) ima torej pridih pionirskosti, pa čeprav so bile pred njim objavljene nekatere vplivne knjige: tu mislim zlasti na *Contemporary Political Science*, UNESCO (1950) in na W. G. Andrews (ed.), *Internationale Handbook of Political Science* (1982) pa na publikacije, ki obravnavajo zgodovino politične znanosti v posameznih regijah, zlasti v Evropi (glej npr. EJPR 20/1991), če ne omenjam sicer pomembnih, a vendar zgolj na posamezne dežele usmerjenih monografij.

Od dosedanjih del o politični znanosti v sodobnem svetu se knjiga, o kateri poročam, razlikuje predvsem v treh pogledih: prvič, po dozoreli zavesti o zgodovini politične znanosti kot posebnem raziskovalnem problemu; drugič, po poskusu, da se politična znanost pojmuje kot disciplina v sociopolitičnem kontekstu in hkrati kot avtonomna sila, ki vpliva na politično in družbeno okolje; in tretjič, po naporu, da k proučevanju discipline pristopa izrazito primerjalno.

To delo je pravzaprav sad naporov *Mednarodnega komiteja za študij razvoja politične znanosti*, ki je bil ustanovljen 1985 na pobudo uglednih politologov Johna E. Trenta in Davida Eastona, ki komiteju tudi predseduje in ki je že na nekaj zasedanjih (Helsinki 1985, Cortona 1987 in Barcelona 1990) tej tematiki posvetil veliko pozornost. To je le ena izmed publikacij, ki so izšle iz dosedanjih zasedanj tega uglednega foruma, ki je ustrezno vključen tudi v IPSA.

Če bi delo skušali označiti po poglobitnih vsebinskih temah, bi ga lahko razdelili na dva poglobitna dela. Prvi del razčlenjuje splošne metodološke in vsebinske značilnosti obravnavanja zgodovine in sodobnega položaja politične znanosti kot posebne družboslovne discipline, drugi pa razvoj politične znanosti v izbranih deželah.

John G. Gunnell in David Easton v »Uvodu« predvsem razgrinjata izhodišča in značilnosti obravnavanja zgodovine in sodobnega položaja politične znanosti sploh in tudi v tej knjigi, pri čemer pojasnjeta »dvojno strategijo« (proučevanja zgodovinskega razvoja discipline in njenih sodobnih značilnosti) kot optimalni pristop. Ko opozarjata na problem ugotavljanja začetka politične znanosti kot discipline, hkrati tudi poudarjata akademski, socialni in politični kontekst njene razvoja, poudarjata pa tudi avtonomnost politične znanosti pri vplivanju na kontekst. »Razvoj« politične znanosti ni pojem, ki bi bil neproblematičen, kot ni njena čedaje večja specializacija, pa tudi ne odnosi med »centrom« in »periferijo« glede širjenja politične znanosti. Posebno pozornost je treba posvetiti učinkom političnega režima na politično znanost (demokratski, avtoritarni, totalitarni), pa tudi njeni »disidentski« in »legitimizacijski« vlogi. Avtorja posebej poudarjata problem posploševanja in kumulativnosti v politični znanosti in se spričo očitkov o »imperializmu« ameriške politologije sprašujeta, ali je res politična znanost v ZDA samo »ameriška«. Posebej poudarjata problematiko »difuznega« in »vzporednega« razvoja politične znanosti v sodobnem

svetu. V nekem smislu je sodobna politična znanost historično in konceptualno dejansko »ameriška«, vendar obstajajo tudi druge tradicije, zanemariti pa ne smemo, mimo drugega, dejstvo, da je bila ameriška politična znanost pod močnim vplivom imigracije idej in mislecev iz Evrope in da ta medsebojni vpliv med Evropo in Ameriko niha, pa četudi se v »sredini dvajsetega stoletja lahko zdi, da puščica kaže iz Združenih držav nasproti Evropi« (10). Uvod izpostavlja, ne pa zapira, različne vidike raziskovanja discipline, hkrati pa opozarja, da bo bodoče raziskovanje zgodovine politične znanosti moralo razrešiti številne historigrafske in hermenevitične probleme, ki presegajo zgolj politično znanost.

Splošnejši metodološki vpogled v komparativno raziskovanje politične znanosti daje tudi prispevek Erkkija Berndsona z naslovom »Razvoj politične znanosti«. Temo skuša osvetliti tako, da jo razčlenjuje s stališča perspektive glede študija znanosti, z gledišča posebnih študij o razvoju politične znanosti in primerjave med institucionalizacijo politične znanosti v Zahodni Evropi in v Severni Ameriki; hkrati jo motri tako, da poudarja nekatere specifične probleme primerjalnega raziskovanja politične znanosti (posebej glede problema amerikanizacije in institucionalizacije, s stališča razmerja do razvoja drugih disciplin itd.), da bi na koncu poudaril multidimenzionalno naravo proučevanja politične znanosti, pri čemer se je pomembno osvoboditi različnih pristranskosti.

Tudi prispevek Johna G. Gunnella, ki je uvrščen kot prvo besedilo, ima v marsičem splošni metodološki pomen za proučevanje teme, čeprav se (pod naslovom: »Historiografija ameriške politične znanosti«) loteva specifičnih eksplanacijskih in hevrističnih problemov v delih, ki obravnavajo zgodovino politologije v ZDA. Toda ti so zanimivi tudi za raziskovalce drugih dežel, kolikor se želijo izogniti čerem »prezentizma« in »historicizma« in obravnavati zgodovino politične znanosti s povezavo zunanjih kontekstualnih in notranjih konceptualnih vidikov.

Drugi del tekstov v knjigi je namenjen, z različnimi metodološkimi poudarki, razvoju politične znanosti in posameznih izbranih deželah. John E. Trent in Michael Stein razčlenjujeta interakcijo med državo in politično znanostjo v Kanadi; kulturne in kontek-

stualne vplive na razvoj političnih znanosti v Veliki Britaniji razčlenjuje Jack Hayward; zvezo med političnim razvojem in politično znanostjo v Zahodni Nemčiji osvetljuje Hans Kastendiek; razvoj in institucionalizacija politične znanosti v Italiji analizira Luigi Graziano; nekatere intelektualne značilnosti politične znanosti v njihovem razmerju do zgodovinske in družbene situacije v Franciji oriše Jean Leca; Dack Anckar opisuje na kratko politično znanost v skandinavskih deželah. Tem tekstom, ki so namenjeni, kot je razvidno, politični znanosti starejših in novejših liberalnih demokracij, sledijo trije, v katerih je obravnavan zlasti vpliv nedemokratskih režimov na položaj politične znanosti; Joseph M. Valles poroča o politični znanosti v Španiji med frankizmom in po njegovem padcu; Zhengyuan Fu o sociologiji politične znanosti v LR Kitajski, L. Adele Jinadu pa o politični znanosti v »anglofonski« Afriki. Delo sklene pregledna, tudi v *Teoriji in praksi* pred leti prevedena študija (gl. TIP, 7–8/1986) Davida Eastona »Politična znanost v ZDA«).

Knjiga *The Development of Political Science* vsekakor pomeni pomembno novost na svetovnem politološkem knjižnem trgu. Kaže, da se je politična znanost že toliko razvila, da je potreba po samorefleksiji njene zgodovine prišla na dnevni red vrste uglednih politologov. Priča tudi o pomembnem vplivu ameriške politične znanosti, hkrati pa tudi opozarja na to, da je pri obravnavi zgodovine te discipline treba upoštevati nacionalne kontekste in potrebe ter medsebojne interakcije. Opozarja tudi na dejstvo, da se je politična znanost nominalno začela pojavljati v različnih političnih režimih, hkrati pa tudi da njen celovitejši razvoj predpostavlja polno svobodo misli in diferenciacijo funkcij med znanostjo in politikom. Politična znanost ni nikjer popolnoma osvobojena kulturno-vrednostnih determinant, njen položaj pa se razlikuje po tem, v kolikšni meri ima avtonomen prostor – in ga zna tudi izkoristiti – za čim bolj objektivno razkrivanje resnice o političnem življenju. V tem smislu je raziskovanje zgodovine politične znanosti ena izmed pomembnih poti k refleksiji položaja in funkcije sodobne politične znanosti. To velja zlasti za politično znanost na »prehodu« v pluralistično politično demokracijo. Zanj je še posebej izzivalna vloga politične

znanosti v procesih demokratizacije, pa najsi bodo ti zgodovinski ali sodobni. Tudi s tega vidika vsebuje knjiga *Razvoj politične znanosti* pomembno sporočilo.

Adolf Bibič

FRANC PEDIČEK

Pedagogika danes

(Založba Obzorja Maribor, 1992)

V delu *Pedagogika danes* je avtor poglobljeno sistematiziral svoja razmišljanja in spoznanja o vzgoji in pedagogiki, o čemer je objavil že vrsto pomembnih razprav. S podnaslovom *Poglavja za antropološko snovanje slovenske pedagogike* opozarja, da ga vodi težnja po antropološkem utemeljevanju vzgoje in pedagogike, vendar k temu lahko dodamo, da je v delu enako močna težnja k razvijanju in oblikovanju znanstvene identitete pedagogike pri nas. Pri tem sta pomembna antropološko izhodišče in naravnost. Avtor izhaja iz tega, da je vzgoja prvinško človeški pojav in šele nato in na teh podlagah družbeni pojav. V tem delu je ponovno odločno poudaril misel, ki jo je javno že predstavil na drugem posvetu slovenskih pedagogov na Bledu leta 1971. V pričujočem delu je jasno razvil tudi drugi pol problema, namreč da je vzgoja hkrati tudi družbeni pojav, ne pa le družbena funkcija v funkciji družbe. Vzporedno in tesno s tem povezano je pedagogika »tudi in hkrati – predvsem pa – človekoslovna ali antropološka znanost« (str. 15). Na teh izhodiščih avtor gradi znanstveno identiteto pedagogike in pronicljivo osvetljuje značilnost pedagogike na Slovenskem po letu 1945. S svoje dosledno antropološke znanstvene teoretske usmeritve osvetljuje odklon, ki ga je v omenjenem časovnem (razvojnem) obdobju naredila pedagogika pri nas, ko se je postavila le v funkcijo drugega, sekundarnega pola, to je le v družbeno funkcijo. Ta odklon v pragmatično utilitarni družbeni lok je pedagogiko močno slabil v sami njeni biti – to je v njeni znanstveni identiteti. V tem

smislu lahko razumemo Pedičkovo obravnavo paradigmatkega loma današnjih znanosti, posebno pa še osvetljevanje razvoja paradigem slovenske pedagogike, identitete pedagoške znanosti, teorije vzgoje in izobraževanja in posameznih sestavin ter značilnosti vzgoje in pedagogike. Z obravnavo teh vprašanj je avtor ustvaril dragocen prispevek k teoriji pedagoške znanosti, zarisal njene glavne okvire in obeležja znanstvene identitete, nakazal njeno epistemološko substanco in jo tako obvaroval usodne odvisnosti od nihanj in sprememb na ravni dnevno aktualnih družbenopolitičnih nihanj in različnih ideoloških vrenj. Pedagogika s svojo znanstveno identiteto zmore avtonomnost v odnosu do vseh tistih silnic, ki izvirajo iz različnih aktualnih družbenih potreb in interesov in želijo vzgojo in izobraževanje krojiti po svoje. Le pedagoška teorija z jasno znanstveno identiteto je lahko z drugimi sestavinami dobra podlaga izobraževalni in vzgojni praksi. Opirajoč se na svojo lastno znanstveno utemeljenost pedagogika samo sebe in izobraževalno-vzgojno prakso lahko lažje obvaruje raznih sunkov v večje odklone od njene prvinske značilnosti.

Pediček je zlasti v prvem delu svojega dela, ki zajema prvih sedem poglavij, prispeval pomemben delež k znanstveni teoriji pedagogike, torej k njeni znanstveni identiteti in substanci in s tem veliko tudi k temu, da pedagogika ni več nujno v služnostnem odnosu do družbe in njenih vladajočih sil, ampak suvereno obravnava in razvija svoje področje obravnave oziroma predmet svojega dela. V tem smislu je Pedagogika danes prvo zaokroženo pedagoško teoretsko delo pri nas po letu 1945, ki vzgojo in pedagogiko obravnava iz njiju samih s temeljitim znanstvenoteoretskim analitičnim antropološko usmerjenim miselnim pristopom in ni enostavna deskriptivna preobrazba družbenih deklaracij o vzgoji in izobraževanju v pedagogiko in vzgojno-izobraževalno prakso. Znotraj tega obsežnega okvira in zahtevne obravnave jedrnih vprašanj kot celote avtor osvetljuje in na novo definira tudi posamezne značilnosti in vidike vzgoje in izobraževanja, ki jih ta ima ne glede na značilnosti konkretnih trenutnih družbenih razmer.

Želja, da bi zajel in strukturiral pedagoško znanost kot celoto, avtorja na določenih mestih vodi v podrobno strukturiranje posameznih vprašanj, kar pa na nek način bralca